

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра загальної та клінічної психології

ПСИХОЛОГІЯ ЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ

(методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи)

Луцьк – 2022

УДК [159.922.(075.8)]

ББК 88.5я73-9

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 9 від 18 травня 2022 року)*

Рецензенти:

Кульчицька А.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Остапівський О. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології ВППО

Мудрик А. Б.

Психологія залежної поведінки (методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи) / Алла Богданівна Мудрик. – Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. – 18 с.

М 89 Навчально-методичні матеріали до курсу побудовані з урахуванням того, що частина матеріалу з курсу вивчається студентами самостійно. За умов, що на лекції відведена незначна кількість годин, то цей вид навчальної діяльності передбачає ознайомлення студентів лише із основними категоріями і поняттями, методами та психологічними теоріями предмета.

Виходячи з цього, в навчально-методичному виданні пропонується, завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів, перелік питань для підготовки до практичних занять, перелік питань та завдань для підготовки до лабораторних занять, перелік питань підготовки до заліку, перелік літературних джерел, рекомендованих для опрацювання.

Рекомендовано для підготовки магістра, галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 – психологія, за освітньою-професійною програмою Клінічна психологія.

УДК [159.922.(075.8)]

ББК 88.5я73-9

М-89

© Мудрик А.Б., 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Анотація курсу.....	4
Результати навчання (Компетентності).....	4
Структура навчальної дисципліни.....	5
Індивідуальна робота.....	7
Завдання для самостійного опрацювання.....	7
Орієнтовний перелік питань підготовки до заліку.....	9
Рекомендована література.....	11

ВСТУП

Рекомендовано для підготовки магістра, галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 – психологія, за освітньою-професійною програмою Клінічна психологія.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Залежна (або адиктивна) поведінка є спробою втечі від реальності за допомогою зміни свого психічного стану, що забезпечує ілюзію безпеки та емоційного комфорту.

Залежність є формою рабства, яка обмежує особистісні можливості. Будь-яка залежність є перешкодою на шляху до самореалізації.

Сучасний реєстр поведінкових залежностей нараховує близько тисячі різних адиктивних «агентів» (адиктогенів), що спонукують до формування хвороб залежності.

Залежності в патологічній формі прояву стають дедалі частішим явищем, а це означає, що з'являється більша кількість людей, яка потребує психологічної допомоги. Тому одними з найбільш важливих завдань сьогодення є набуття знань з «Психології залежності», використання їх на практиці з метою збереження психологічного здоров'я людини, профілактики залежностей та формування гармонійно розвиненої особистості.

Курс «Психологія залежної поведінки» надає студентам можливість отримати комплекс теоретичних та практичних знань та оволодіти практичними навичками діагностики, профілактики, корекції, реабілітації психологічних залежностей.

Для вивчення дисципліни, студенти мають володіти знаннями з курсів «Загальна психологія», «Психологія особистості».

Вивчення дисципліни дасть змогу: оволодіти основним категоріально-понятійним апаратом з означеної проблеми; розглянути види залежностей: хімічні, біохімічні, нехімічні; проаналізувати та проінтерпретувати провідні чинники виникнення залежної поведінки і особливості протікання психологічних адикцій; ознайомитись з основними напрямками та видами соціально-психологічної роботи із залежною поведінкою особистості; навчитись визначати симптоматику різних залежностей і їхні прояви у різних ситуаціях соціальної дійсності; ознайомитись з основними напрямками соціально-психологічної профілактики виникнення залежної поведінки; оволодіти основними та спеціальними методами та методиками діагностики особливостей залежної поведінки; здійснювати діагностичну та корекційну роботу з клієнтами, які страждають від залежностей.

Результати навчання (Компетентності)

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання представлена у таблиці 3

Таблиця 1

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. / Лабор.	Сам. роб.	Консультації
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1					
Теоретико-методологічні основи психотерапії адикцій					
Тема 1. Психологія адитивної поведінки	17	2	2/2	10	1
Тема 2. Типологія адикцій: хімічні, біохімічні та нехімічні адикції	17	2	2/2	10	1
Разом за змістовим модулем 1	34	4	4/4	20	2
Змістовий модуль 2					
Хімічні та біохімічні адикції					
Тема 3. Хімічні адикції: тютюнопаління;	17	2	2/2	10	1

токсикоманія; наркозалежність; алкогольна залежність; лікарська залежність					
Тема 4. Біохімічні адикції: анорексія; булемія; залежність від дієт; адикція до шоколаду (chocolate addiction); переїдання; голодування; роздільне харчування	17	2	2/2	10	1
Тема 5. Хімічні та біохімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація	17	2	2/2	10	1
Разом за змістовим модулем 2	51	6	6/6	30	3
Змістовий модуль 2 Нехімічні адикції					
Тема 6. Нехімічні адикції: інтернет-залежність; гемблінг (патологічна пристрасть до азартних ігор); адикції відносин (сексуальні - зоофілія, фетишизм, пігмаліонізм, трансвестизм, ексбіціонізм, вуайеризм, некрофілія, садомазохизм; еротичні - любовні; адикції уникнення; спів залежність); фанатизм (спортивний, музичний, споживчий, політичний, національний, релігійний); професійні адикції (трудоголізм, професійна лінь, завчена безпорадність, прокрастинація, ургентна залежність, перфекціонізм, маргіналізм, комунікаційна адикція); оніоманія (шопінг); спортивні адикції (адикція вправ); адикція до витрачання грошей; «Технологічні» адикції (комп'ютерні, теле-мобільні, SMS-адикції, селфі-адикції); телеадикції (перегляд серіалів і телепередач); залежність від ризику і «екстремальних» розваг; синдром Тоада (залежність від «веселого» автоводіння, joy riding dependence); body Modification (екстремальний пірсинг, татуаж, шрамування); адикції «духовного пошуку» (залученість в секту); стан «перманентної війни» (борці за справедливість, «правдоруби»).	16	2	2	11	1
Тема 7. Нехімічні адикції: діагностика, психотерапія та реабілітація	19	2	2/2	11	2
Разом за змістовим модулем 3	35	4	4/2	22	3
Усього годин	120	14	14/12	72	8

Дисципліна складається з 3 змістових модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ.

Таблиця 4

Поточний контроль (макс = 40 балів)							Модульний контроль (макс = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1					Модуль 2 ІНДЗ		Модуль 3			
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		МК1	МК2	МК3	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7				
4	4	4	4	4	4	4	12	20	20	20
										100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Індивідуальна робота студента є формою навчального навантаження, спрямованого на виявлення та розвиток його творчих здібностей, шляхом індивідуального підходу. Індивідуальна робота передбачає виконання студентами індивідуально-дослідного проекту, котрий враховується під час визначення рейтингової оцінки.

ІНДЗ включає такі завдання:

Завдання 1. Розробити програму діагностики, корекції та профілактики однієї із залежностей (на вибір студента).

Максимальна кількість за виконання цього завдання – 12 балів.

Отримана студентом оцінка за виконання ІНДЗ додається до суми балів поточного контролю.

Завдання для самостійного опрацювання

1. Загальна характеристика девіантної, деліквентної та адиктивної поведінки.
2. Поняття про поведінкову норму і патологію.
3. Девіантна поведінка та соціальні норми та механізми їх регулювання.
4. Основні причини адиктивної поведінки. Особистісні складові схильності до адиктивної поведінки.
5. Гендерні та вікові особливості девіантної та адиктивної поведінки.
6. Психологічна характеристика адикта.
7. Характеристика поняття «залежна сім'я».
8. Прояв адиктивної поведінки залежно від типу акцентуації характеру.
9. Етапи становлення адиктивної поведінки.
10. Класифікації залежної поведінки.
11. Визначення понять: «психоактивна речовина», «наркотична

речовина».

12. Визначення понять: «вживання», «зловживання», «залежність».

13. Алкоголізм у дітей та підлітків.

14. Алкоголізм подружніх пар.

15. Характеристика терміну «хронічний алкоголізм».

16. Етіологія та патогенез алкогольної залежності.

17. Класифікації алкогольної залежності. Стадії хвороби.

18. Соматоневрологічні та психічні розлади при зловживанні алкоголем.

19. Проблема зловживання психоактивними речовинами (ПАР). Рання діагностика, клініка.

20. Соціально-психологічні особливості осіб, що вживають ПАР.

21. Соматоневрологічні та психічні розлади при вживанні ПАР. Зміни у психічній діяльності особистості.

22. Поняття абстинентного синдрому.

23. Ознаки інтоксикації різноманітними токсикоманічними речовинами.

Наслідки токсикоманії.

24. Харчові адикції та розлади харчової поведінки.

25. Критерії харчової залежності.

26. Механізми впливу харчових речовин на формування залежності (цукор, чай, кава тощо).

27. Особистісні риси залежних від їжі.

28. Харчова залежність та механізми стресу.

29. Медико-психолого-соціальні аспекти лікувально-реабілітаційної допомоги залежним.

30. Необхідні умови ефективного функціонування реабілітаційної програми.

31. Мультидисциплінарність (бригадність) соціо-реабілітаційної роботи із залежними.

32. Ключові питання профілактики і лікування алкогольної залежності.

33. Ключові питання профілактики та лікування тютюнопаління.

34. Основні принципи організації медико-соціальної реабілітації наркологічних хворих.

35. Особливості формування та перебігу залежності у жінок та їх терапія.

36. Поняття терапії залежностей, її складові. Мета і завдання психотерапевтичних впливів при залежності.

37. Групова психотерапія в комплексній терапії залежних станів.

38. Сугестивні методи психотерапії (гіпнотерапія, емоційно-стресова терапія, «кодування», аутогенна релаксація) у комплексній терапії залежних станів.

39. Сімейна психотерапія залежних станів.

40. Замісні програми в подоланні хімічної залежності.

41. Методи діагностики алкогольної, ніотинової, наркотичної, лікарської залежності.

42. Загальна характеристика адикції відносин (сексуальні – зоофілія, фетишизм, пігмаліонізм, трансвестизм, ексбіціонізм, вуайеризм, некрофілія, садомазохізм).

43. Загальна характеристика еротичних адикцій.

44. Психологічні аспекти фанатизму (спортивний, музичний, споживчий, політичний, національний, релігійний).

45. «Технологічні» адикції (теле-мобільні, селфі-адикції, перегляд серіалів і телепередач).

46. Залежність від ризику і «екстремальних» розваг.

47. Синдром Тоада (залежність від «веселого» автоводіння, joy riding dependence).

48. Body Modification (екстремальний пірсинг, татуаж, шрамування).

49. Адикції «духовного пошуку» (залученість в секту), релігійні адикції. Залежність від деструктивних культів.

50. Стан «перманентної війни» (борці за справедливість, «правдоруби»)).

51. Зверхцінні захоплення: адикція до грошей, адикція до влади.

52. Комунікаційні адикції, болтологізм.

53. Соціально-прийнятливі форми нехімічних залежностей.

54. Методи та методики діагностики нехімічних залежностей.

55. Ключові питання профілактики та корекції нехімічних адикцій.

Орієнтовний перелік питань підготовки до заліку:

1. Загальна характеристика девіантної, деліквентної та адиктивної поведінки.

2. Поняття про поведінкову норму і патологію.

3. Девіантна поведінка та соціальні норми та механізми їх регулювання.

4. Детермінація девіантної поведінки.

5. Психологічні концепції та теорії, які вивчають девіантну поведінку.

6. Поняття адикції та адиктивної поведінки.

7. Формування адиктивної поведінки.

8. Основні причини адиктивної поведінки. Особистісні складові схильності до адиктивної поведінки.

9. Фактори розвитку адиктивної поведінки.

10. Гендерні та вікові особливості девіантної та адиктивної поведінки.

11. Психологічна характеристика адикта.

12. Характеристика поняття «залежна сім'я».

13. Прояв адиктивної поведінки залежно від типу акцентуації характеру.

14. Етапи становлення адиктивної поведінки.

15. Класифікації залежної поведінки, типологія адикцій.

16. Загальна характеристика хімічних адикцій (тютюнопаління; токсикоманія; наркозалежність; алкогольна залежність; лікарська залежність).

17. Визначення понять: «вживання», «зловживання», «залежність».
18. Психологічні аспекти алкогольної залежності. Особливості алкогольного сп'яніння.
19. Алкоголізм у дітей та підлітків.
20. Алкоголізм подружніх пар.
21. Характеристика терміну «хронічний алкоголізм».
22. Етіологія та патогенез алкогольної залежності.
23. Класифікації алкогольної залежності. Стадії хвороби.
24. Соматоневрологічні та психічні розлади при зловживанні алкоголем.
25. Поняття абстинентного синдрому.
26. Визначення понять: «психоактивна речовина», «наркотична речовина».
27. Проблема зловживання психоактивними речовинами (ПАР). Рання діагностика, клініка.
28. Психологічні аспекти наркотичної залежності.
29. Психологічні теорії наркоманії.
30. Чинники виникнення наркоманії.
31. Види залежності при наркоманії.
32. Типологія наркоманів.
33. Ознаки наркотичного сп'яніння.
34. Соціально-психологічні особливості осіб, що вживають ПАР.
35. Соматоневрологічні та психічні розлади при вживанні ПАР. Зміни у психічній діяльності особистості.
36. Психологічні аспекти токсикоманії.
37. Типологія токсикоманів.
38. Признаки токсикоманії. Наслідки токсикоманії
39. Ознаки інтоксикації різноманітними токсикоманічними речовинами.
40. Психологічні аспекти виникнення залежності тютюнопаління.
41. Психологічні аспекти виникнення лікарської залежності. Фази лікарської залежності. Види залежності від лікарських препаратів.
42. Загальна характеристика біохімічних адикцій (анорексія; булемія; залежність від дієт; адикція до шоколаду (chocolate addiction); переїдання; голодування; роздільне харчування).
43. Харчові адикції та розлади харчової поведінки.
44. Критерії харчової залежності.
45. Нервова булемія, нервова анорексія.
46. Механізми впливу харчових речовин на формування залежності (цукор, чай, кава тощо).
47. Особистісні риси залежних від їжі.
48. Харчова залежність та механізми стресу.
49. Залежність від дієт.
50. Компульсивне переїдання. Причини виникнення компульсивного

переїдання.

51. Формування залежності переїдання
52. Міфи щодо компульсивного переїдання
53. Голодування як залежність Класифікація голодування
54. Залежність від шоколаду.
55. Роздільне харчування як залежність.
56. Методи та методики діагностики хімічних залежностей.
57. Методи та методики діагностики біохімічних залежностей.
58. Медико-психолого-соціальні аспекти лікувально-реабілітаційної

допомоги залежним.

59. Необхідні умови ефективного функціонування реабілітаційної програми.

60. Мультидисциплінарність (бригадність) соціо-реабілітаційної роботи із залежними.

61. Ключові питання профілактики і лікування алкогольної залежності.

62. Ключові питання профілактики та лікування тютюнопаління.

63. Основні принципи організації медико-соціальної реабілітації наркологічних хворих.

64. Особливості формування та перебігу залежності у жінок та їх терапія.

65. Поняття терапії залежностей, її складові. Мета і завдання психотерапевтичних впливів при залежності.

66. Групова психотерапія в комплексній терапії залежних станів.

67. Сугестивні методи психотерапії (гіпнотерапія, емоційно-стресова терапія, «кодування», аутогенна релаксація) у комплексній терапії залежних станів.

68. Сімейна психотерапія залежних станів.

69. Замісні програми в подоланні хімічної залежності.

70. Загальна характеристика нехімічних адикцій.

71. Класифікації та типології нехімічних адикцій.

72. Комп'ютерна та Інтернет-залежність.

73. Гемблінг.

74. Адикції відносин. Сексуальні та еротичні адикції.

75. Адикції уникнення, адикції спіазалежності.

76. Фанатизм як адикція.

77. Професійні адикції.

78. Адикція покупок, ніоманія (шопінг), адикція до витрачання грошей.

79. Спортивні адикції.

80. «Технологічні» адикції, телеадикції.

81. Залежність від ризику і «екстремальних» розваг.

82. Синдром Тоада (залежність від «веселого» автоводіння).

83. Body Modification як залежність.

84. Адикції «духовного пошуку» (залученість в секту), релігійні адикції. Залежність від деструктивних культів.
85. Стан «перманентної війни» як адикція.
86. Зверхцінні захоплення: адикція до грошей, адикція до влади.
87. Комунікаційні адикції, болтологізм.
88. Соціально-прийнятливі форми нехімічних залежностей.
89. Методи та методики діагностики нехімічних залежностей.
90. Ключові питання профілактики та корекції нехімічних адикцій.

Рекомендована література

1. Аймедов К. В. Клинико-психологические аспекты коморбидных расстройств адиктивного спектра / К. В. Аймедов, Ю. П. Жогно // Таврический журнал психиатрии. – 2008. – V.12, № 1 (42). – С. 4–8.
2. Аймедов К. В. Клинические аспекты современной адиктологии (литературный обзор) / К. В. Аймедов // Вісник психіатрії та психофармакотерапії. – 2007. – № 1 (11). – С. 136–145.
3. Березин С. В. Психология ранней наркомании / С. В. Березин, К. И. Лисецкий. – Самара : Самарский гос. ун-т, 2000. – 64 с.
4. Березин С. Классификация наркотиков и типы зависимости / С. В. Березин, К. Лисецкий // ОБЖ. – 2004. – № 1. – С. 22–28.
5. 13. Березин С.В. Психология наркотической зависимости и созависимости : монография / Березин С.В., Лисецкий К.С., Назаров С.Н. – М. : МПА, 2001. – 213 с.
6. Бобров А. Е. Поведенческие зависимости и психическая диссоциация / А. Е. Бобров // Взаимодействие науки и практики в современной психиатрии: Материалы Российской конференции (9-11 октября 2007 г., г. Москва). – М., 2007. – С. 36.
7. Братусь Б. В., Сидоров П. И. Психология, клиника и профилактика раннего алкоголизма. – М. : Медицина, 1984. – 144 с.
8. Бугайова Н.М. Психологічні закономірності розвитку адикцій в онтогенезі / Н. М. Бугайова // Проблеми загальної та педагогічної психології, т. XII, ч.4. С. 48 – 56.
9. Бугаева Н.М. Глобальные риски использования современных телекоммуникационных технологий / Н.М. Бугаева //Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання / За ред. С.Д. Максименка, М.Л. Смутьсон.– К. : Міленіум, 2007.– Т.8, вип. 3.
10. Бугайова Н.М. Інтернет-адикція як форма залежної поведінки. / Н.М. Бугаева // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. – Кривий Ріг, «НМетАУ», 2006. – Т.3, вип. VI.
11. Бугайова Н.М. Психологічні проблеми інтернет-адикції в умовах використання телекомунікаційних технологій. / Н.М. Бугаева // Методичний посібник. – К. : Узд-во АПН України, 2008.

12. Бутовский А. Ю. Наркомания : от мифов к реальности / А. Ю. Бутовский, Ю. А. Бутовская. – М. : Директ-Медиа, 2013. – 103 с.
13. Буянов М.И. Размышления о наркомании / М.И. Буянов. – М. : Просвещение, 1990. – 80 с.
14. Бухановский А. О. Зависимое поведение: клиника, динамика, систематика, лечение, профилактика: Пособие для врачей / А. О. Бухановский. – Ростов-на-Дону, 2002. – 60 с.
15. Великанова Л. П. Наркология : учеб. пособие для вузов / Л.П. Великанова, О.В. Каверина, Р.В. Бисалиев. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 384 с.
16. Вермесер Л. Компульсивность и конфликт: различие между описанием и объяснением при лечении адиктивного поведения / Л. Вермесер / Психология и лечение зависимого поведения / Под ред. С. Даулинга. – М. Независимая фирма «Класс», 2000. – 240 с.
17. Вірна Ж. П. Основи професійної орієнтації : навч. посіб. / Ж. П. Вірна. – Луцьк : РВВ “Вежа” ВДУ ім. Лесі Українки, 2003 – 156 с.
18. Вірна Ж. П. Професійні адикції особистості сучасного студента /Жанна Петрівна Вірна // Роль та місце психолого-педагогічної підготовки в професійному розвитку та становленні особистості сучасного фахівця в умовах євроінтеграції : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Хмельницький, 19–20 квітня 2012 р.) / [ред. колегія : д. мед. н., проф. О. А. Каденко (голов. ред.), к. психол. н., доц. О. В. Кулешова, к. психол. н., доц. Л. О. Подкоритова та ін.] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Хмельницький нац. ун-т, Каф. практ. психол. та педагог. – Хмельницький : ХНУ, 2012. С. 15 – 17.
19. Войскунский А.Г. Психологические исследования феномена Интернет-аддикции. Режим доступа: <http://psynet.carfax.ru/texts/voysk4.htm>
20. Л. М. Вольнова Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» у двох частинах. – Ч. II. Практична частина. – 2-ге вид., перероб і доповн. – К., 2016. – 193 с.
21. Габиани А. А. На краю пропасти : наркомания и наркоманы / Габиани А.А. – М. : Мысль, 1990. – 220 с.
22. Гавенко В. Л. Психіатрія і наркологія / В.Л.Гавенко, Г.О. Самардакова, М.Э. Бачериков. — К. : Здоров'я, 1993. – 192 с.
23. Гишинский Я.И. Социология девиантного (отклоняющегося) поведения : учебное пособие / Я.И. Гишинский, В.С. Афанасьев. – СПб : СПбФ РАН, 1993.
24. Гоголева А.В. Аддиктивное поведение и его профилактика / А.В. Гоголева. – 2-е изд., стер. – М. : Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2003. – 240 с.
25. Горбовец А. Так жить нельзя. Что заставляет пить, курить и «расслабляться»? / А. Горбовец // ОБЖ . – 2005. – № 11. – С. 16–21.

26. Давыдова О.А. Девиантное поведение и основные причины его проявления / О.А. Давыдова // Студенчество и наркомания: пути решения проблемы. – Екатеринбург, 2000. – С.60–62.
27. Даренский И. Д. Адиктивный цикл / И. Д. Даренский. – М. : Логос, 2008. – 256 с.
28. Депрессивные расстройства / И.И. Кутько, В.А. Стефановский, В.И. Букреев, Л.Ф. Шестопалова — К.: Здоров'я, 1992. – 152 с.
29. Егоров А. Ю. Нехимические (поведенческие) аддикции (обзор) / А. Ю. Егоров // Аддиктология. – 2005. – № 1. – С. 65–77.
30. Елшанский С. П. Квалификация нехимических зависимостей / С. П. Елшанский // Материалы Российской конференции «Современные принципы терапии и реабилитации психических больных» (Москва, 11-13 октября 2006 г.). – Москва, 2006. – С. 298.
31. Еникеева Д.Д. Как и почему пьют бизнесмены, политики и «новые русские» / Д.Д. Еникеева. – Донецк, 1997. – 400 с.
32. Еникеева Д.Д. Книга для пьющего человека. / Д.Д. Еникеева. Донецк, 1998. – 189 с.
33. Еникеева Д.Д. Сексуальная жизнь в норме и патологии : В 2 кн. / Д. Д. Еникеева, Кн. 2. - Донецк : Сталкер, 1997. – 395 с.
34. Еникеева Д. Д. Как предупредить алкоголизм и наркоманию у подростков : учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений / Д. Д. Еникеева. – М. : Академия, 1999. – 144 с.
35. Еременко Н.И. Профилактика вредных привычек / Н.И. Еременко. – М. : Панорама, 2006. – 48 с.
36. Ерышев О. Ф. Жизнь без наркотиков / О.Ф. Ерышев. – М. : Астрель, АСТ, 2005. – 158 с.
37. Завьялов В.Ю. Психологические аспекты формирования алкогольной зависимости./ В.Ю. Завьялов. – Новосибирск, 1998. – С. 164–183.
38. Івкова Т. В. Особливості мотивації професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ з різним рівнем ургентної адикції / Тетяна вікторівна Івкова // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України Матеріали науково-практичної конференції (Харків, 24 травня 2013 р.). С. 39 – 41.
39. Ильин Е. П. Работа и личность. Трудоголизм, перфекционизм, лень / Е. П. Ильин – СПб. : Питер, 2011. – 224 с.
40. Исмуков Н. Н. Без наркотиков : программа предупреждения и преодоления наркотической и алкогольной зависимости / Н. Н. Исмуков ; ред. Н. Барина. – Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 384 с. : ил.
41. Карамушка Л. М., Бондарчук О. І., Грубі Т. В. Діагностика перфекціонізму та трудоголізму особистості: психологічний практикум / Л. М. Карамушка, О. І. Бондарчук, Т. В. Грубі. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2018. – 64 с.
42. Ковалев С.В. Семь шагов от пропасти. НЛП-терапия наркотических зависимостей. / С.В. Ковалев. М.-Воронеж, 2001. – 256 с.

43. Козлова И.Н. Трудоголизм как форма зависимого поведения: проблематика исследований / И.Н. Козлова // Известия высших учебных заведений. Северо-Кавказский регион. Серия: Общественные науки. 2006. № 26. С. 95-96.
44. Колесов Д. В. Не допустить беды : о сущности и профилактике наркомании и токсикомании / Д.В. Колесов. – М. : Педагогика, 1988. – 160 с.
45. Комиссаров Б.Г. SOS : наркомания / Б. Г. Комиссаров, А. А. Фоменко. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 320 с.
46. Коробкина З.В. Профилактика наркотической зависимости у детей и молодежи / З.В. Коробкина, В.А. Попова. – К. : Академия, 2002. – 192с.
47. Коробкина З. В. У опасной черты : о борьбе с алкоголизмом, наркоманией, курением / З.В. Коробкина. – М. : Мысль, 1991. – 218 с.
48. Короленко Ц.П., Дмитриева Н.В. Социодинамическая психиатрия. // Ц.П. Короленко, Н.В. Дмитриева. – М., Академический Проект, Екатеринбург, «Деловая книга», 2000.
49. Короленко Ц. П. Психосоциальная аддиктология / Ц.П. Короленко, Н.В. Дмитриева. – Новосибирск, 2001. – 251 с.
50. Короленко У. П. Семь путей к катастрофе / У.П.Короленко, Т.Л. Донских. – Новосибирск : Наука. Сиб. от-ние, 1990. – 224с.
51. Короленко И.П., Завьялов В.Ю. Личность и алкоголь. / И.П. Короленко, В.Ю. Завьялов. – Новосибирск, 1987. – 170 с.
52. Котляров^о А.В. Другие наркотики или Homo Addictus: Человек зависимый. / ^о А.В. Котляров. – М. : «Психотерапия», 2006.
- Кошова І. В., Кресан О. Д. Психологія девіантної поведінки: Навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 226 с.
53. Ключников С.Ю. Пьянство: программа спасения. / С.Ю. Ключников. – СПб., 2002.
54. Кулк В. Трудоголизм: труд-наркотик и тирания долга // www.medlinks.ru
55. Кун С. Как уберечь детей от наркотиков и алкоголя / С. Кун, С. Шварцвальдер, У. Уилсон ; пер. с англ. А.П. Пономаревой. - М. : Рипол Классик, 2004. – 190 с.
56. Лисецкий К. С. Психология и профилактика наркотической зависимости / К.С. Лисецкий, Е.В.Литягина. – Самара : Изд. Дом БАХРАМ-М, 2008. – 224 с.
57. Максименко С.Д., Коваль І.А., Максименко К.С., Папуча М.В. Медична психологія / За редакцією академіка С.Д. Максименка.– Вінниця : «Нові Книга», 2008.
58. Максименко С. Д. Актуальні питання профілактики наркоманії / С. Д. Максименко // Практ. психологія та соц. робота. – 2004. – № 10. – С. 1– 4.
59. Максимова Н. Ю. Психологическая профилактика алкоголизма и наркомании несовершеннолетних: учеб. пособие / Н. Ю. Максимова. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 384 с.

60. Менделевич В.Д. Заместительная терапия наркозависимости : перспективы и реальность. / В.Д. Менделевич. – Казань: «Новый век», 2003. – 51 с.
61. Менделевич В.Д. Наркозависимость и коморбидные расстройства поведения (психологический и психопатологический аспект). / В.Д. Менделевич. – М. : «МЕДпресс-информ», 2003. – 328 с.
62. Миронов Е. М. Прощайте, наркотики! / Е.М. Миронов. – СПб. : Питер, 2001. – 192 с.
63. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста. / Ю.В. Микадзе. – СПб. : «Питер», 2008. – 288 с.
64. Москаленко В. Д. Созависимость : характеристики и практика преодоления : лекции по наркологии / под ред. Н. Н. Иванца. – 2-е изд., перераб. и расш. – М. : Нолидж, 2000. – 405 с.
65. Москаленко В.Д. Зависимость – семейная болезнь. / В.Д. Москаленко. М., 2002. – 129 с.
66. Наркомании, токсикомании и их лечение : методические рекомендации / А. Г. Гофман, В. В. Бориневич, Д. А. Черняковский и др. – М., 1979. – 13 с.
67. Наркомания : избавление от зависимости, лечение, профилактика / сост. В. И. Петров. – Минск : Современный литератор, 1999. – 320 с.
68. Наркомания и общество: пути решения проблемы : сборник материалов к межрегиональной научно-практической конференции / под общ. ред. В.Д.Менделевича. – Казань : «Дис», 2003.
69. Психология профессионального здоровья : уч. пособ. // под ред. проф. Г. С. Никифорова. – СПб. : Речь, 2006. – 480 с.
70. Психология и лечение зависимого поведения / Под ред. С. Даулинга / Пер. с англ. Р.Р. Муртазина. – М. : Независимая фирма «Класс», 2007.
71. Пушкар В.А. Психологія адиктивної поведінки: Методичні рекомендації до курсу «Психологія адиктивної поведінки» для студентів ІV курсу спеціальності «Психологія». – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка, 2010. –84 с.
- Старшенбаум Г.В. Аддиктологія: психологія і психотерапія залежностей. – М., изд. «Когито-Центр», 2005.
72. Учебно-методические рекомендации для профилактики и лечения пациентов, имеющих избыточную массу тела. Под ред. В.П, Куликовым и др. Барнаул, 1989.
73. Чулков О. М. Типові види залежної поведінки. Клініка, діагностика, лікування : навчально-методичний посібник до курсу за вибором «Основи адиктології» для студентів І та ІІ медичного факультетів, спеціальність «Лікувальна справа», «Педіатрія / О. М. Чулков, А. З. Григорян, К. А. Сінча. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2017. - 131 с.
74. Шибко Е. Л. Особенности внешних и внутренних механизмов психологических защит лиц с ургентной зависимостью / Шибко Е. Л. //

Сборник научных статей по материалам Международного научно-образовательного форума «Европа-2002». – Минск, 2003. – С. 481–485.

75. Шибко О.Л. Особенности внешних и внутренних механизмов психологических защит лиц с ургентной зависимостью // "Европа-2002": сборник научных статей по материалам Международного научно-образовательного форума, Минск, 4 июня 2002 г. / Европ. гуманит. ун-т.; сост. С.Д.Курочкина. – Минск, 2003. – С. 481-485.

76. Шибко О.Л. Особенности механизмов психологических защит у студентов с ургентной зависимостью // Адаптация к профессиональной деятельности как психолого-педагогическая проблема: методологические основания, пути и способы решения: материалы II Межд. науч-практ. конф., Барановичи, 23-24 апреля 2003 г.: в 3 ч. / Баран. гос. высш. пед. колледж; редкол.: Л.Ф. Мирзоянова (гл. ред.) [и др.]. – Барановичи, 2003. – Ч. I. – С. 105-108.

77. Шибко О.Л. Проблема диагностики ургентной зависимости // Психология XXI века: материалы межд. науч.-практ. конф. студентов и аспирантов, Санкт-Петербург, 24-26 апреля 2003 г. / Под ред. В.Б. Чеснокова. – СПб.: Изд-во С-Петербур. ун-та, 2003. – С. 331-335.

78. Шпаков А. О. Алкоголизм. Наркомания. Токсикомания. Курение. Природные и бытовые яды : справ. для родителей и детей / А. О. Шпаков. – СПб. : Зенит, 2000. – 368 с.

79. Шпаков А. О. Иллюзия рая : Наркотики. Психоделики. Яды. Аллергены : семейный словарь-справ. / А.О. Шпаков. – СПб. : Зенит, 1999. – 368 с.: ил.

80. Шорохова О.Е. Жизненные ловушки зависимости и созависимости. / Щ.Е. Шорохова. – СПб., 2002. – 136.

ПСИХОЛОГІЯ ЗАЛЕЖНОЇ ПОВЕДІНКИ

(методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи)

Укладач
Алла Богданівна Мудрик

Формат 60x84 1/16. Обсяг 2,73 друк.арк., 1,63 обл.-вид.арк. Тираж 100 пр.
Зам. 1239. Видавець і виготовлювач – ПП Іванюк В.П.,
м. Луцьк вул. Винниченка, 65